

Hemligheten bakom luckan

ANDERS HEDIN, *Frilansskribent*

SANNOLIKHETEN ATT du sett den här avbildade järnluckan i verkligheten är inte så stor. Det är inte många som har vägnarna förbi den avskilda Riddarholmen i Stockholm. Om du ändå råkar befinna dig i närheten är det troligare att du fångas av den anslående byggnad i vars ena yttervägg luckan sitter – Schering Rosenhanes palats, adress Birger jarls torg 10.

Arkitekterna var två, och två av 1600-talets giganter, Nikodemus Tessin d.ä. och Jean de la Vallée, båda verksamma bland annat inom stadsplanering och i arbeten för kungliga slottet. Och byggherren, Schering Rosenhane, var en uppburen diplomat och ämbetsman, ståthållare i Stockholm på 1640-talet och i åtnjutande av stort förtroende både hos drottning Kristina och Karl x Gustav.

I en bergsknalle som skjuter ut invid grundmurarna till Schering Rosenhanes palats på Riddarholmen finns en mystisk järnlucka. Sedan 1898 har den mystifierat förbipasserande i den smala gränden.

Under 1700-talets senare del övertogs de flesta av de gamla privatpalatsen på Riddarholmen av olika ämbetsverk och myndigheter. Schering Rosenhanes palats blev säte för Generalstabens to-

pografiska avdelning – och nu närmar vi oss upphovet till den mystiska luckan som sitter diskret infälld i det gamla palatsets vägg vid Schering Rosenhanes gränd.

I slutet av 1800-talet företogs en mängd undersökningar i syfte att fastställa olika platsers exakta läge på jordklotet och i förhållande till varandra. Likaviktigt som det var att kunna bestämma latitud och longitud, var det att korrekt kunna ange platsernas läge i höjddled, det vill säga höjden över havet. För detta ändamål behövdes en fixpunkt, med en noggrant bestämd höjd. Utifrån den skulle sedan alla nödvändiga mätpunkter beräknas vad gällde höjden.

Av bekvämlighetsskäl får man förmoda, fick denna fixpunkt sin placering i väggen till den myndighet som tilldelats ansvaret för de topografiska mätningarna, nämligen just Generalstaben på Riddarholmen.

Den väggyta som nu skyddas av den hemlighetsfulla luckan av rejält gjutjärn, är i själva verket berggrunden som går i dagen – med andra ord ett pålitligt ställe att förankra den i silver graderade skala, vars nollpunkt högtidligt utnämndes till Sveriges normalhöjdpunkt. Året var 1898, drivande var professor P.G. Rosén vid Generalstaben och etablerandet av normalhöjdpunkten var ett viktigt led i det projekt som pågick under flera år och som kallades Precisionsavvägningen.

I dag har Sveriges normalhöjd sedan länge spelat ut sin roll; dagens motsvarighet finns i Amsterdam och gäller för hela Europa. Men den välinformerade söndagsflanören kan gå en runda på Riddarholmen, passera luckan i väggen och tänka i sitt stilla sinne: javisst ja, normalhöjdpunkten och de där topografiska mätningarna ...

Återstår bara en fråga: Vad var då på sin tid normalhöjdpunktens höjd över havet? Jo, den fastställdes år 1900 till 11,800 meter.

Och därmed har Kulturvärden avslöjat ännu en hemlighet i det okända Stockholm! **KV**